

NÄKÖKULMIA KIPUUN CP-VAMMAISILLA LAPSILLA JA NUORILLA

TIIVISTELMÄ

Cerebral Palsy -oireyhtymällä (CP) tarkoitetaan sikiökehityksen aikana, syntymähetkellä tai kahden ensimmäisen elinvuoden aikana tapahtuneen aivovaurion aiheuttamaa liikuntavammaa. Koska vaurio tapahtuu kehittyvässä aivokudoksessa, sisältää kliininen oirekuva yleensä vaihtelevasti muitakin keskushermoston häiriöitä. Liikuntavamman lisäksi näitä muita varhaisen aivovaurion seurauksia voivat olla aistitoimintojen puutokset sekä kommunikaation ja kognitiivisen suoriutumisen ongelmat. Lisäksi CP-oireyhtymässä on kohonnut riski mm. epilepsiaan, syömisongelmiin, ruoansulatuselimistön ja suoliston häiriöihin, osteoporoosiin sekä tuki- ja liikuntaelinongelmiin. Nykyään CP-oireyhtymän määritelmässä huomioidaan kohonnut riski sekundaarisiin tuki- ja liikuntaelinongelmiin ja näiden seurauksena oleviin kiputiloihin.

Vaikka monet CP-lapsilla yleiset hoidolliset toimet, kuten fysioterapia, ortopedinen kirurgia ja botuliinihoito, kohdistuvat sekä toimintakyvyn tukemiseen että kivuliaiden sekundaaristen tuki- ja liikuntaelinongelmien ennaltaehkäisyyn, on CP-lasten kipujen tutkimus jäänyt vähälle huomiolle. Viimeaikaisissa tutkimuksissa CP-lasten ja -nuorten kipu on kuitenkin todettu esiintyvyyden osalta merkittävän yleiseksi ongelmaksi. Tutkimuksissa CP-lapsilla ja -nuorilla on raportoitu esiintyvän muskuloskeletaalisia (lihasten sekä tuki- ja liikuntaelinten) kipuja, gastrointestinaalisia (ruoansulatuselimistön) kipuja sekä toimenpiteisiin ja terapiatilanteisiin liittyviä kipuja. Kivun etiologian moninaisuus yhdessä mahdollisten kognitiivisten ja kommunikaation pulmien kanssa tekevät CP-lasten ja -nuorten kipujen arvioinnista haastavaa.

Tutkimuksissa kipu on noussut esille keskeisenä CP-lasten ja -nuorten osallistumista ja elämänlaatua heikentävänä tekijänä. Pitkäaikaisen kivun on todettu vaikuttavan laaja-alaisesti fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin kokemuksiin, sosiaalisiin suhteisiin, tarkkaavuuteen, koulunkäyntiin ja oppimiseen, uneen sekä vanhempien ja perheen hyvinvointiin. Tutkimuksissa saadut havainnot kertovat kivun biopsykososiaalisesta luonteesta CP-lasten elämässä. Koska kivun vaikutukset näkyvät laaja-alaisesti lasten ja nuorten elämässä, tulee kivun arviointiin ja hoitoon kiinnittää kliinisessä työssä erityistä huomiota. Tutkimusten mukaan kliinisessä työssä CP-lapsilta ja -nuorilta tulisi säännönmukaisesti kysyä heidän kivuistaan. Myös CP-lasten ja -nuorten kipujen arvioinnissa lähtökohtana tulisi mahdollisuuksien mukaan olla lapsen tai nuoren oma arvio kivuista, jota täydennetään vanhempien arvioilla. Vaikka kipujen tunnistaminen on tärkeää, se ei yksinään riitä. Kipujen arvioinnista on siirryttävä eteenpäin hoidollisten ja kuntoutuksellisten toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Perinteisten lääketieteellisten ja fysioterapeuttisten menetelmien lisäksi erilaisten psykologisten ja kognitiivis-behavioraalisten menetelmien hyödyntäminen CP-lasten ja -nuorten kipujen hoidossa ja kuntoutuksessa on suositeltavaa.

Seija Pohto

Seinäjoen keskussairaala (seija.pohto@epshp.fi)